

KLAGANDE

Hovby Rör Aktiebolag, 556414-8715

Ombud: Advokaterna [REDACTED] och [REDACTED]

MOTPART

Statens fastighetsverk

Ombud: Juristen [REDACTED]

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 11 mars 2022 i mål nr 3007-22,
se bilaga A

SAKEN

Offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Hovby Rör Aktiebolag (Hovby Rör) yrkar att kammarrätten ska förordna att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse gjorts, på så vis att Statens fastighetsverk vid en ny anbudsutvärdering ska förkasta Fastighetssnabben Aktiebolags (Fastighetssnabben) anbud och anta Hovby Rörs anbud som det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet.

Statens fastighetsverk anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om Hovby Rör har visat att Statens fastighetsverk har brutit mot någon av de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § eller någon annan bestämmelse i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Hovby Rör gör gällande att Fastighetssnabben inte har uppfyllt det obligatoriska kravet på att ha genomfört ett besök på objekten inom anbudsområdet Läckö Slott, och att Statens fastighetsverk har agerat i strid med de grundläggande principerna genom att, trots detta, kvalificera och tilldela Fastighetssnabben kontraktet för anbudsområdet.

I upphandlingsföreskrifterna anges följande (namn på kontaktpersonen har uteslutits):

Visning av förvaltningsobjekt

Anbudslämnare bereds tillfälle att besöka objekten under anbudstiden efter kontakt till beställarens kontaktperson då önskade visningsobjekt ska anges.

Visningar sker efter överenskommelse. Kontakta (-) för att boka tid för visning.

Genomförda besök på de objekt inom respektive delområde som anbudsgivare avser lämna anbud på är en förutsättning för att kvalificera sig till utvärdering i upphandlingen.

Det är ostridigt i målet att Fastighetssnabben inte har varit på någon visning av objekten inom anbudsområdet. Statens fastighetsverk har fört fram att

Fastighetsnabben har uppgett att dess personal har besökt objekten på egen hand vid den tidpunkt som angivits i anbudet, och att bolaget tolkade det obligatoriska kravet som att det var tillräckligt att besöka platsen för en okulär kontroll av objekten före anbudslämning. Hovby Rör har fört fram att slottet var stängt den dagen och att det inte har funnits någon möjlighet för Fastighetsnabben att komma innanför skansporten, in på borggården och vidare in i slottet. Det har inte kommit fram skäl att ifrågasätta dessa uppgifter i sak.

Kammarrätten konstaterar i likhet med parterna att det av upphandlingsdokumenten framgår att det är ett obligatoriskt krav att anbudsgivare ska ha besökt objekten före anbudslämning. Frågan är därför om det obligatoriska kravet ska tolkas så att besöket måste ha genomförts genom bokad visning.

Kriterierna i en upphandling ska vara formulerade på sådant sätt att alla rimligt informerade och normalt omsorgsfulla anbudsgivare ska kunna förstå den exakta innebörden (EU-domstolens dom i mål C-27/15, Pippo Pizzo, p. 36). Detta medför att ett obligatoriskt krav inte bör ges större omfattning än vad som framgår av en strikt tolkning av dess ordalydelse. Utrymmet för att utvidga tolkningen utifrån andra uppgifter än uttryckliga förtydliganden i svar på frågor under anbudstiden är mycket begränsat.

Vad som avses med genomförda besök på objekten har inte närmare definierats i upphandlingsdokumenten. Ett besök på ett objekt behöver enligt vanligt språkbruk inte innebära något mer än att besökaren befinner sig i närheten av eventuella byggnader och betraktar dem från utsidan. Att kravet på besök anges direkt efter och under samma rubrik som erbjudandet om att boka visning medför inte att alla rimligt informerade och normalt omsorgsfulla anbudsgivare kan dra slutsatsen att kravet på besök innefattar ett krav på visning.

Hovby Rör har även fört fram att Statens fastighetsverk har inskräpvt vikten av ett platsbesök genom de svar som myndigheten har lämnat på frågor under anbudstiden. Statens fastighetsverk har besvarat frågor om arbetets omfattning och innehåll med att upphandlingen förutsätter platsbesök på respektive fastighet i de anbudsområden som anbudsgivaren avser lämna anbud på och att anbudsgivaren själv genom besök på plats ska bilda sig en uppfattning om omfattningen av respektive arbetsuppgift för respektive fastighet. Kammarrätten bedömer att svaren inte ger tillräckliga skäl att tolka kravet på besök som att det förutsätter en bokad visning.

Kammarrätten finner mot denna bakgrund att det inte har gjorts sannolikt att Statens fastighetsverk har brutit mot upphandlingsregelverket på det sätt som Hovby Rör har gjort gällande. Det saknas därför skäl att ingripa mot upphandlingen och överklagandet ska alltså avslås. Kammarrättens tidigare interimistiska beslut i målet upphör därmed att gälla.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Patricia Schömer
kammarrättsråd
ordförande

David Wahren
kammarrättsråd
referent

Anton Frykstrand
tf. assessor
(skiljaktig mening,
se nedan)

/Johan Landström
fiskal
föredragande

Skiljaktig mening:

Anton Frykstrand har skiljaktig mening och för fram följande.

Orden ”besök”, ”besöka” och ”platsbesök” har inte uttryckligen definierats i upphandlingen. I upphandlingsföreskrifterna anges emellertid att anbudslämnare bereds tillfälle att besöka objekten först efter att kontakt tagits med beställarens kontaktperson och att önskade visningsobjekt ska anges vid denna kontakt. Ett besök i upphandlingsföreskrifternas mening är därmed något som sker efter kontakt med beställarens kontaktperson. Det framgår att ett sådant bokat besök är detsamma som visning av objektet.

Det följer därmed tillräckligt tydligt av upphandlingsdokumenten att ”besök”, ”besöka” och ”platsbesök” i upphandlingen inte kan tolkas på något annat sätt än att det har varit ett obligatoriskt krav att genomföra ett bokat platsbesök för visning av objekten.

Parterna har samstämmt uppgett att Fastighetssnabben inte har gjort något bokat platsbesök för visning. Förutsatt att annat inte skulle ha kommit fram vid en kommunikering med Fastighetssnabben innebär detta att Statens fastighetsverk har brutit mot likabehandlingsprincipen genom att trots denna brist anta Fastighetssnabbens anbud. Hovby Rör har genom detta lidit skada. Det finns alltså skäl för ingripande enligt LOU. Bristen har inte påverkat upphandlingens konkurrensuppsökande skede. Det är därför tillräckligt att upphandlingen rättas genom en ny utvärdering där Fastighetssnabbens anbud inte ska ingå.

Överklagandet ska alltså bifallas.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**
Avdelning 31

DOM
2022-03-11
Meddelad i Stockholm

Mål nr
3007-22

SÖKANDE

Hovby Rör Aktiebolag, 556414-8715

Ombud: Advokaterna Johanna Hellström och Oscar Wackling

MOTPART

Statens fastighetsverk

Ombud: Magnus Björk

SAKEN

Offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

BAKGRUND

Statens fastighetsverk genomför en upphandling av driftentreprenad av byggnader och installationer samt utemiljö och markarbeten (1880/19). Vid upphandlingen tillämpas lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, LOU. Upphandlingen genomförs med ett öppet förfarande. Fastighetssnabben AB (Fastighetssnabben) tilldelades kontrakt för anbudsområde 4 (Läckö slott). På andra plats vid utvärderingen av anbudsområde 4 kom anbudet från Hovby Rör Aktiebolag (Hovby).

YRKANDEN M.M.

Hovby ansöker om överprövning och yrkar att förvaltningsrätten ska besluta om rättelse av upphandlingen på så sätt att anbudet från Fastighetssnabben förkastas.

Till stöd för sin ansökan anför Hovby i huvudsak följande. En förutsättning enligt UF2 i uppdragsföreskrifterna för att kvalificera sig i upphandlingen är att ett platsbesök görs för visning av objektet. Fastighetssnabben har inte varit på ett sådant platsbesök den 2 december 2021 såsom angetts i anbudet. Genom att kvalificera och tilldela Fastighetssnabben kontraktet i upphandlingen har Statens fastighetsverk begått ett upphandlingsfel. Agerandet strider mot LOU och de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna, i synnerhet lika-behandlingsprincipen.

Hovby ansvarar i dag för driften av Läckö slott och har nycklar och koder till objektet. Hovby kan därför släppa in besökare. Även hyresgästen, stiftelsen Läckö slott, har nycklar till objektet. Ansvariga för Läckö slott inom Statens fastighetsverk har varken nycklar eller koder. Den 2 december 2021 utförde Hovby åtgärder på Läckö slott. Varken Hovby, elektrikern som var på plats eller stiftelsen har tagit emot och släppt in besökare till objektet detta datum.

Det finns inga noteringar hos Hovby eller stiftelsen om ett besök den 2 december 2021. Ansvarig på stiftelsen har intygat att ingen från stiftelsen har visat området för intressenter. Fastighetssnabbens uppgift om att platsbesök skett är oriktig. Statens fastighetsverk har en skyldighet att beakta uppgifterna som visar att Fastighetssnabben inte har besökt upphandlingsföremålet.

Hovby har lidit skada eller riskerar att lida skada på grund av Statens fastighetsverks felaktiga agerande. Skadan består i att Hovby hade tilldelats kontrakt om Fastighetssnabben rätteligen hade diskvalificerats i upphandlingen.

Statens fastighetsverk bestrider bifall till ansökan och anser att överklagandet ska avslås. Statens fastighetsverk för fram bl.a. följande. Hovby har inte visat att Statens fastighetsverk brutit mot LOU eller någon av de grundläggande principerna som bär upp LOU och unionslagstiftningen.

En upphandlande myndighet är inte skyldig att kontrollera om uppgifterna som lämnats i ett anbud är riktiga. En sådan kontroll kan i vart fall inte sträcka sig längre än att den upphandlande myndigheten jämför uppgifterna i anbudet med de obligatoriska krav som angetts i förfrågningsunderlaget. Vinnande anbudsgivare har i sitt anbud angivit att den har besökt objektet den 2 december 2021. Statens fastighetsverk har inte ställt krav på att uppgiften ska styrkas och vid tidpunkten för tilldelning av kontrakt har Statens fastighetsverk inte funnit anledning att ifrågasätta uppgiften. Hovby har inte lidit skada.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Utgångspunkter för förvaltningsrättens prövning

Förvaltningsrätten konstaterar att Hovbys ansökan bara avser anbudsområde 4, Läckö slott.

Upphandlande myndigheter och enheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Upphandlingar ska vidare genomföras i enlighet med principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet (4 kap. 1 § LOU).

Efter ansökan av en leverantör som anser sig ha lidit eller kunna komma att lida skada får allmän förvaltningsdomstol överpröva en upphandling (20 kap. 4 § LOU).

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot någon av de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § eller någon annan bestämmelse i LOU och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts (20 kap. 6 § LOU).

Besök på Läckö slott

Upphandlingsdokumenten

Av upphandlingsföreskrifterna UF2 framgår bl.a. att ”Genomförda besök på de objekt inom respektive delområde som anbudsgivare avser lämna anbud på är en förutsättning för att kvalificera sig till utvärdering i upphandlingen.”

Bedömning

Av Fastighetssnabbens anbud framgår att ett besök på Läckö slott ägde rum den 2 december 2021. Det har i upphandlingen inte krävts att anbudsgivarna skickar in någon bevisning till stöd för uppgifterna om genomförda besök. Utgångspunkten måste därför vara att Statens fastighetsverk kan lita på de

uppgifter som lämnas i anbudsformuläret. Samtidigt får Statens fastighetsverk, i enlighet med likabehandlingsprincipen, inte efterge eller bortse från de obligatoriska krav som uppställts i förfrågningsunderlaget. Kammarrätten i Göteborg har i en dom den 18 december 2009 i mål nr 4904-09 funnit att detta gäller även om uppgifterna om brister blivit kända först i samband med överprövningsprocessen. Frågan i målet är om Fastighetssnabbens anbud uppfyller det ställda kravet på att ha genomfört ett platsbesök.

Statens fastighetsverk har anfört att det saknats skäl att ifrågasätta uppgiften om platsbesöket den 2 december 2021. Enligt rättspraxis har en upphandlande myndighet inte någon skyldighet att kontrollera om uppgifter som lämnas under anbudstiden är riktiga när omständigheterna i det enskilda fallet inte ger anledning att ifrågasätta riktigheten. En misstanke om eller ett påpekande från annan anbudsgivare att ett anbud inte uppfyller ett givet obligatoriskt krav kan dock medföra att det finns skäl för myndigheten att kontrollera uppgiften i fråga (jfr nyssnämnda dom från Kammarrätten i Göteborg och dom från samma kammarrätt den 11 december 2014 i mål nr 3688-14). Detta gäller till exempel om det i anbudet finns uppgifter som står i strid med anbudsgivarens jakande svar om att ett krav är uppfyllt (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 28 oktober 2015 i mål nr 3162–3174-15).

I målet har det inte kommit fram något som ger anledning att ifrågasätta Fastighetssnabbens uppgifter om platsbesök. Det finns enligt domstolen inte några andra uppgifter i Fastighetssnabbens anbud som står i strid med uppgiften om platsbesöket. Det har inte heller ställts krav på att anbudsgivare ska lämna in någon bevisning till stöd för sina uppgifter om platsbesök. Statens fastighetsverk har uppgett att det vid tidpunkten för tilldelningsbeslutet inte har funnits anledning att ifrågasätta den lämnade uppgiften. Anledning att ifrågasätta Statens fastighetsverks bedömning i detta avseende har inte kommit fram. Statens fastighetsverk har därför gjort rätt som bedömt att Fastighetssnabben uppfyller kravet på genomfört besök på Läckö slott. Det har

således inte kommit fram skäl för ingripande mot upphandlingen. Hovbys ansökan ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (FR-05).

Anna Karin Andersson

Rådman

Hugo Leifman har varit föredragande.

Hur man överklagar

FR-05

Den som inte är nöjd med förvaltningsrättens beslut kan överklaga. Här framgår hur det går till.

Närmare regler finns i den lag som gäller för målet, se rutan längst ner på nästa sida för hänvisningar.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som ni fick del av beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För myndigheten räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om ni exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Tänk på detta i mål om överprövning av upphandling

I vissa fall kan myndigheten ingå avtal efter 10 dagar från det att domstolen avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut, och i vissa fall får myndigheten ingå avtal omedelbart. Efter att avtal har slutits får kammarrätten inte överpröva upphandlingen. Detta gäller alltså även om tiden för överklagande fortfarande gäller.

Gör så här

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför ni tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring ni vill ha och varför ni tycker att kammarrätten ska ta upp ert överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis ni vill hänvisa till. Förklara vad ni vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå er: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om ni har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten – adressen finns i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har ni tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om ni *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt ni vill föra fram.

Vill ni veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om ni har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

För fullständig information, se:

- lag (2016:1145) om offentlig upphandling, 20 kap.
- lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, 20 kap.
- lag (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, 16 kap.
- lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner, 16 kap.
- lag (2016:1145) om offentlig upphandling, 20 kap.
- lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorn, 20 kap.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.